

23 NİSAN

M.HAYATI
ÖZKAYA

1923'ten 2023'e yüz yıl yazıları-IV

M. Hayati Özkaya

Bugün yirmi üç Nisan/ Hep neşeyle doluyor insan!

Bu bir Nisan yazısıdır. Bu yazıyı çisil çisil yağan bahar yağmurların altında ıslanırcasına ağır ağır okuyun; ancak okurken Nisanın kaçında olursanız olun hiç fark etmez lütfen şu sözleri tekrar edin:

“Bugün yirmi üç Nisan/ Hep neşeyle doluyor insan”

Çünkü bu takvim yaprağı her yıl Türk milletine, müthiş bir heyecan ve mutluluk verirken aynı zamanda ona yeniden doğuşun habercisi olan Ergenekon destanını hatırlatır.

Ergenekon, Göktürklerin dağın doruğu olan bir yere, dağ kemeri anlamında “Ergene” kelimesiyle “dik” anlamındaki “Kon” kelimesini birleştirerek “Ergenekon” adını verdikleri yurtlarının adıdır. Bu adı taşıyan destanımız ise Türk tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu destanda Ergenekon vadisinden çıkan Türklerin yeniden doğuşu ve devlet kurmaları anlatılır.

Yüzyıllar sonra bu destanın adı Ziya Gökalp'ın 1914'te yayımladığı Kızıl Elma adlı şiir kitabında 180 mısrayla yeniden gün yüzüne çıkar:

Börteçine kurdun adı,

Ergenekon yurdun adı,

Dört yüz sene durdun hadi,

Çık ey, yüz bin mızrağımız!

Şiirin yazıldığı dönem yakın tarihimizin en karanlık dönemlerinden biridir. Trablusgarp'ı ve Balkanlarını kaybeden Osmanlı devleti korkunç bir uçurumun kenarındadır. Birinci dünya savaşının ayak sesleri ise adeta bütün coğrafyamızda yankılanmaktadır. Hasta adam dedikleri Osmanlıyı tarihten silmek için birbirleriyle yarışan devletlerin iştahı kabardıkça kabarmakta; insanlarımız ise bezginliğin, ümitsizliğin, küskünlüğün pençeleri arasında kıvrandıkça kıvrınmaktadır. İşte o günlerde Ziya Gökalp, kendi küllerimizden nasıl yeniden doğacağımızı ve yeniden nasıl bir diriliş destanı yazacağımızı bize, Ergenekon'u hatırlatarak anlatır:

Yurt girince yâd eline

Ergenekon oldu yine!..

Çıkamaz mı bir Börteçine

Nurlanmaz mı çerağımız...

Elbette bu karanlıklar yırtılacak, çıramız yeniden tutuşacak, kurtuluş meşalemiz elbette parlayacaktı. Lakin bu öyle kolay olmayacaktı. Nitekim olmadı da...

Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar kendi aralarında münasip gördükleri şekilde topraklarımızı işgal etmeye başladılar.

Bu durumdan faydalanan içimizdeki birtakım İngiliz Muhipleri (dostları) ve İngilizlerin kontrolünde boy gösteren Kürt Teali Cemiyeti, Teali İslam Cemiyeti gibi cemiyetler, Anadolu'da ve Rumeli'de teşkilatlanmış vatanseverlerin direnişini kırmak için ellerinden geleni yapmaktan çekinmiyorlardı.

Bir yandan bunlar, bir yandan eli kalem tutanlar, Peyam-ı Sabah gazetesinin yazarlarından Ali Kemal gibileri, bir yandan da yine Damat Ferit ve İngiliz ortaklığıyla 1919 ve 1920'de Anadolu'da çıkartılan Anzavur İsyanı, Bolu- Düzce İsyanları, Konya- Bozkır İsyanı, Cemil Çeto Kürt İsyanı, Pontus Rum İsyanı, Tokat-Zile İsyanı ve diğerleri... Kuva-yı Milliyecilerin başlarını ağrıtmaya, canlarını almaya devam ediyordu.

İşte böylesine karanlık ve karışık günlerde vatanın ve milletin selameti için canını, malını feda eden binlerce kahraman "ya istiklâl ya ölüm!" parolasıyla düşmüşlerdi yollara. Onlardan biri de Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey'di.

İstanbul Hükümeti tarafından 6 Nisan 1919'da İttihatçı olduğu gerekçesiyle görevinden alınan ve hakkında tutuklama kararı çıkartılan Hamdi Bey, 15 Mayıs 1919'da İzmir'i ve Batı Anadolu'yu işgal etmeye başlayan Yunan kuvvetlerine karşı, beraberindeki milis kuvvetleriyle Edremit'ten cepheye hareket eder. Bu genç Kaymakam'ın "Millî Mücadele" tarihimize adını yazdıran kahramanlığı ise 26/27 Ocak 1920'de arkadaşıyla birlikte yaptığı Akbaş Cephaneliği baskınıdır. Filmlere konu olabilecek derecede bu çok tehlikeli baskını gerçekleştiren kahramanlarımıza binlerce rahmet ve selam olsun diyerek devam edelim.

Akbaş, Gelibolu Yarımadası'nın doğusunda Yalova Deresi ağzında küçük gemilerin demirlemesine elverişli bir koydur. Burası 1.Dünya Savaşı'nda Çanakkale Boğazı'nı savunan Türk kuvvetlerinin de ikmal işlerinde kullanılmıştır. Fransız askerlerinin çok sıkı bir şekilde korudukları bu cephaneliği basan ve elde ettikleri cephaneliği Kuva-yı Millinin hâkimiyeti altındaki bölgeye intikal ettiren bu kahraman kaymakam ve arkadaşları, müthiş bir başarıya imza atmışlardır. Cephanelikle birlikte cephaneliği koruyan Senegalli sömürge Fransız askerlerini de rehin alan Hamdi Bey, askerleri bir kayıkla Akbaş'a geri gönderirken komutanlarına verilmek üzere bir de bir mektup yollamıştır. Mektup şöyledir:

"Muhafazanız altında bulunan silahlar aslında bizimdir ve bize lazımdır. Cephaneliği 200 kişi ile bastım içindekileri ben aldım. Askerlerinizin hiçbir kabahati yoktur. Kendilerinden aldığım bütün teçhizatı geri vererek onları size gönderiyorum."

Bu konuyla ilgili telgrafla bilgilendirilen Mustafa Kemal Paşa Hey'et-i Temsiliye nâmına, Balıkesir'deki 61. Fırka Kumandanı Kâzım (Özalp) Beyefendi'ye bir telgraf çeker ve

"Köprülü Hamdi Bey'in fedâkârane ve cesurane hareketle elde eylediği şayan-ı gıpta (hayran olmaya değer) muvaffakiyetten mütehasıl (meydana gelen) teşekküratımızı (teşekkürlerimizi) mumaileyhe (adı geçene) tebliğine (bildirilmesine) delâlet (aracılık) buyrulmasını rica eder..."

Görevini layıkıyla yerine getiren 32 yaşındaki bu genç Kaymakam bu olaydan kısa bir zaman sonra 17 Şubat 1920'de Biga'nın İnova Köyü'nde ne yazık ki ani bir baskın sonucunda Anzavur Ahmet'in çapulcularının eline düşer. Eşkıyalar onu Biga'ya götürürlerken yolda işkenceyle delik deşik ederek şehit ederler.

Anzavur Ahmet denilen bu hain, İngilizlerden silah ve para desteği, İstanbul Hükümetinden de sivil paşalık unvanı alarak Anadolu'ya geçip iç isyanları başlatanlardan biridir.

Gerçi bu ayaklanmalar, iç ve dış baskılar "Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı / Al sancağı teslim etti, Allah'a ismarladı" diyenleri yolundan döndüremezdi... Çünkü onlar "Yastığımız mezar taşı, yorganımız kan olsun/ Biz bu yoldan döner isek namus bize ar olsun" diyenlerdendiler.

İstanbul'daki hükümet ise aciz ve zavallı bir halde emperyalist devletlerin ve onların işbirlikçileri olan birtakım cemiyetlerin oyuncağı durumundaydı. Padişah Efendimize gelince o da elindeki saltanat ve hilafet kozunu ancak Kuva-yı Milliye'yi ortadan kaldırmak için harcamaktaydı.

Hâlbuki Anadolu'da emperyalistlere karşı istiklâl mücadelesi veren Türk milleti ve onun lideri Mustafa Kemal Paşa bütün mazlum milletlerin ümit ve heyecan kaynağıydı. Bunun en güzel örneklerinden birini Kızıl Ordunun istila ettiği Türkistan'dan kaçıp Hindistan'a gelen tarihçi Zeki Velidî Togan'ın anılarında görebiliriz:

"O vakit Bombay'da bir camiye girmiştım. Duvarına "zinde bâd Mustafa Kemal" diye yazılmış bir levha asılmış olduğunu gördüm, yani "yaşasın Mustafa Kemal!" Mihrabın sol tarafında da iki rahle üzerinde Kuran-ı Kerim ile Mesnevi bulunuyordu. Hindistan Müslümanları Mustafa Kemal'i kendi millî kahramanları sanıyorlardı."

Pakistan'ın manevi kurucusu Muhammed İkbâl de Mustafa Kemal Paşa için şunları yazıyordu:

...

Bir bakışla yön verdi bizlere dağları aştık

Dünya güneşi olduk, kıvılcım yerine

Koş Mustafa Kemal koş, atın çatlayana dek

Bizi tedbir mat etti, sana tedbir ne gerek!

İngilizlerin baskısı ve zulmü altındaki Hint Müslümanları büyük bir heyecanla Anadolu'daki Millî Mücadelemizi desteklerken İstanbul'daki Padişah Efendimiz ve Damat Ferit Hükümeti Şeyhülislam Dürrizade Abdullah Efendi'ye 10 Nisan 1920'de İngilizlerin arzusunu kırmayarak bir fetva yayımlatır.

Soru cevap şeklinde beş maddelik bu fetvada özetle, Kuva-yı Milliye'ye karşı "savaşacak askerlerin gazi, ölürlerse şehit" olacaklarını; Kuva-yı Milliye'ye katılacak Müslümanların ise "asi ve şer'an cezaya müstahak" olacakları, ahirette de azaba uğrayacakları belirtilir.

Şeyhülislam imzalı bu fetva hem Anadolu'ya hem de Hint Müslümanlarına İngilizler tarafından uçaklarla dağıtılırken fetvanın Anadolu'da dağıtılmasında İngiliz uçakları ile birlikte Yunan uçakları, Yunan işgal kuvvetleri Rum ve Ermeni teşkilatları da görev alır.

Dürrizade'nin bu fetvasına bir iki gün içinde Ankara'da Müftü Börekçizade Rifat Efendi başkanlığında yirmi kişilik bir heyet tarafından hemen karşı bir fetva hazırlanır. 153 din adamın imzaladığı bu fetva aynı zamanda Anadolu'daki gazetelerde de yayımlanır. Hazırlanan bu fetva Dürrizade Abdullah Efendinin hazırladığı fetvaya bire bir cevaptır. Şöyle ki:

"Memleketi düşmanlardan temizlemek için mücadele eden Müslümanlar şeriatça eşkiya ve asi sayılmazlar. Hatta düşmana karşı savaşta ölenler şehit, sağ kalanlar gazi olurlar. Düşman tarafını tutarak fitne çıkaranlar ve silah kullananlar ise şeriatça en büyük günahı işlemiş olurlar. Ayrıca düşman devletlerin zorlamaları ve kandırmalarıyla çıkarılmış bulunan fetvalar şeriatça geçerli değildir."

Ankara'nın fetvası yayımlandığı gün Sadrazam Damat Ferit, Börekçizade Rifat Hocayı görevden alır ve Divan-ı Harbe vererek idama mahkûm ettirir. Kuva-yı Milli'ye aynı gün Rifat Hoca'yı Ankara müftülüğüne tayin eder.

Ve 23 Nisan 1920

Bu tarih Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış tarihi ve yeni Türk devletinin bütün dünyaya ilan edilmiş tarihidir. Bu doğrudur; ancak bu yetmez, hemen şunu da ilave etmeliyiz: Bu tarih, aynı zamanda “ateşten gömleği” giyenlerin yazdığı kurtuluş destanının başlangıcıdır.

Büyük bir inanç ve imanla yurdun dört bir tarafından yola çıkan mebuslar bozkırın ortasındaki bu kasaba büyüklüğündeki şehire kimi at sırtında, kimi ortaklaşa kiraladıkları öküz ve at arabasıyla pek azı da trenle gelmişlerdi. TBMM için kullanılabilir en uygun bina henüz tamamlanmayan ama çok kısa sürede eksikleri giderilerek açılışa yetiştirilen İttihat ve Terakki Kulübü idi.

Bildiğiniz gibi Meclis 23 Nisan 1920’de Cuma namazından sonra dualarla açılmış, çalışmalara başlamıştı. Bu meclis hem yeni Türk devletinin “Kurucu Meclis”i hem de istiklâl savaşının gazi meclisiydi. Her ne kadar üye sayısı 337 olarak belirlenmişse de hiçbir zaman tam üye sayısı ile toplanamamıştı. Çünkü milletvekillerinin kimileri komutan, kimileri subay hatta er olarak cephelere dövüşmeye gitmekte kimileri de vali, müsteşar, müdür olarak devlet işlerini yürütmeye yardım etmekteydiler...

Meclisin açılışının ikinci gününde, 24 Nisan’da, Mustafa Kemal Paşa dört oturum süren konuşmasıyla hâlihazırdaki durumu ve meclisin yapması icap eden işleri anlatmış ardından da verdiği önergelerle hem milli iradenin önemini vurgulamış hem de meclise gösterdiği saygıyı ortaya koymuştur. Önergelerden bazı satır başları şöyledir:

“Milletimizin kuvvetli, mesut ve istikrarlı yaşayabilmesi için devletin tamamen millî bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin iç teşkilatımıza tamamen uyması ve dayanması lâzımdır.”

“Hükümet kurulması zorunludur!”

“Bu dakikadan itibaren teklif ediyorum: Derhal memleketin mukadderatını üzerinize alınız! Bütün bu Meclis, bütün manasıyla sorumlu olmak lâzım gelir. Millet bizi ancak bunun için gönderdi; bizi buraya beş kişinin eline milleti terk edelim diye göndermemiştir.”

Vay be! Şu son önergenin son cümlesini bir daha okur musunuz? İnanılacak gibi değil. Mustafa Kemal Paşa’nın tam yüz üç yıl önce söylediği bu son cümleyi biz hâlâ bugün “yetki milletin temsilcilerine mi yoksa bir ya da üç beş kişinin eline mi verilsin” diyerek tartışmıyor muyuz? Demek ki anlayana sivrisinek saz...

Evet, kurulmakta olan yeni Türk devletinin ilk yıllarını en yakından bilenlerden biri de yazar Yakup Kadri Karaosmanoğlu’dur. O da “Ergenekon ” adlı eserinde yirmi sekiz yaşındaki bir Türk gencinin yaşadıklarını anlatır:

“Altı yıldan beri yalnız dört ayımı İstanbul’da, evde geçirebildim. Harbi Umumi başında Irak’ta idim. Sonra Galiçya cephesine gittim. Orada Ruslara esir düştüm. Beni (Sibirya’ya) gönderdiler. Bolşevik ihtilalinden sonra beş on arkadaşla Türkistan’a geçtik. Türkistan’dan Afgan’a uzandık; oradan döndük, Batum’a geldik. Batum’dan İstanbul’a döndüm. Fakat İstanbul’da, evde oturamadım, herkes gibi Anadolu beni de çekti.”

Bu genç adamı kendine doğru bir mıknatıs gibi çeken Anadolu, hiç şüphesiz o tarihlerde hem sığınılacak bir ana kucağı hem de bir başkaldırış otağıydı; bir başka deyişle Anadolu, Türk milleti için yeni bir Ergenekon’dan çıkıştı.

Bu çıkışın tanıklarından biri olan Falih Rıfki Atay da şöyle der:

*“Gençler bizim çektiğimizi çekmemek ve bu halka çektirmemek için siz de Atatürk’ü unutmayınız.
Mustafa Kemal bizimdi. Atatürk sizindir.”*

Ya da Atatürk sizsiniz!

Evet, ne demiştik “Bugün yirmi üç Nisan/ Hep neşeyle doluyor insan”